

چرا به امام صادق (ع) شیخ‌الائمه می‌گویند؟

ششمین امام شیعیان حضرت امام جعفر صادق (ع) رئیس مذهب جعفری در روز 17 ربیع‌الاول سال 83 هجری در شهر مقدس مدینه به دنیا آمدند، پدر آن بزرگوار حضرت امام باقر (ع) و مادر آن بزرگوار امّ فروه دختر قاسم بن محمد بن ابی بکر بود.

ششمین امام شیعیان حضرت امام جعفر صادق (ع) رئیس مذهب جعفری در روز 17 ربیع‌الاول سال 83 هجری در شهر مقدس مدینه به دنیا آمدند، پدر آن بزرگوار حضرت امام باقر (ع) و مادر آن بزرگوار امّ فروه دختر قاسم بن محمد بن ابی بکر بود. به گزارش خبرنگار دین و اندیشه خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، 17 ربیع‌الاول در تاریخ اسلام از نظر شیعه روز بسیار مهم و ارزشمندی است که در این روز ولادت حضرت ختمی مرتبت پیامبر مهر و رحمت حضرت محمد بن عبدالله (ص) و فرزند عزیزشان حضرت امام صادق (ع) ششمین امام و پیشوای شیعیان واقع شده است.

تربیت در دامن دو امام معصوم (ع)

امام صادق تا سن 12 سالگی معاصر جد گرامیش حضرت سجاد (ع) بود و مسلماً تربیت اولیه او تحت نظر آن بزرگوار صورت گرفته و امام (ع) از خرمن دانش جدش خوشه‌چینی کرده است. پس از رحلت امام چهارم مدت 19 سال نیز در خدمت پدر بزرگوارش امام محمد باقر (ع) زندگی کرد و با این ترتیب 31 سال از دوران عمر خود را در خدمت جد و پدر بزرگوار خود که هر یک از آنان در زمان خویش حجت خدا بودند، و از مبدأ فیض کسب نور می‌نمودند گذرانید. بنابراین صرف نظر از جنبه الهی و افاضات رحمانی که هر امامی آن را دار می‌باشد، بهره‌مندی از محضر پدر و جد بزرگوارش موجب شد که آن حضرت با استعداد ذاتی و شمع علمی و ذکاوت بسیار، به حد کمال علم و ادب رسید و در عصر خود بزرگترین قهرمان علم و دانش گردید. آن حضرت هفت پسر و سه دختر داشت. پس از ایشان مقام امامت بنا به امر خدا به امام موسی کاظم (ع) منتقل گردید. دیگر از فرزندان آن حضرت اسمعیل است که بزرگترین فرزند امام بوده و پیش از وفات حضرت صادق (ع) از دنیا رفته است. طایفه اسماعیلیه به امامت وی قائلند.

اسماء و القاب امام صادق (ع)

نام آن حضرت جعفر و لقب شاخص ایشان «صادق» است، اگر چه القاب دیگری همانند فاضل و صابر، و طاهر هم داشته‌اند، لقب صادق را حضرت رسول اکرم (ص) برای آن حضرت انتخاب فرمودند، علامه مجلسی در جلد 47 بحار الانوار صفحه 8 روایتی بدین مضمون نقل کرده است: «امام زین العابدین (ع) از پدرش و او از جدش امیرالمؤمنین (ع) نقل کرده که پیامبر اکرم (ص) فرمودند: " وقتی که فرزند من جعفر بن محمد بن علی بن الحسین بن علی بن ابی طالب متولد شد، او را صادق نام گذارید، زیرا در اولاد او کسی همانم او خواهد بود که به ناحق دعوی امامت می‌کند و او را کذاب خواهند گفت".

خلق و خوی حضرت صادق (ع)

حضرت امام صادق (ع) مانند پدران بزرگوار خود در کلیه صفات نیکو و سجایای اخلاقی سرآمد روزگار بود. حضرت صادق (ع) دارای قلبی روشن به نور الهی و در احسان و انفاق به نیازمندان مانند اجداد خود بود. دارای حکمت و علم وسیع و نفوذ کلام و قدرت بیان بود. با کمال تواضع و در عین حال با نهایت مناعت طبع کارهای خود را شخصاً انجام می‌داد، و در برابر آفتاب سوزان حجاز بیل به دست گرفته، در مزرعه خود کشاورزی می‌کرد و می‌فرمود: اگر در این حال پروردگار خود را ملاقات کنم خوشوقت خواهم بود، زیرا به کد یمین و عرق جبین آذوقه و معیشت خود و خانواده‌ام را تأمین می‌نمایم. ابن خلکان می‌نویسد: امام صادق (ع) یکی از ائمه دوازده‌گانه مذهب امامیه و از سادات اهل بیت رسالت است. از این جهت به وی صادق می‌گفتند که هر چه می‌گفت راست و درست بود و فضیلت او مشهورتر از آن است که گفته شود.

ویژگی‌های عصر امامت آن حضرت

زندگی پر بار امام جعفر صادق (ع) مصادف بود با خلافت پنج نفر از بنی امیه (هشام بن عبدالملک - ولید بن یزید - یزید بن ولید - ابراهیم بن ولید - مروان حمار) که هر یک به نحوی موجب تألم و تأثر و کدورت روح بلند امام معصوم (ع) را فراهم می‌کرده‌اند، و دو نفر از خلفای عباسی (سفاح و منصور) نیز در زمان امام (ع) مسند خلافت را تصاحب کردند و نشان دادند که در بیداد و ستم بر امویان پیشی گرفته‌اند، چنانکه امام صادق (ع) در 10 سال آخر عمر شریفش در ناامنی و ناراحتی بیشتری بسر می‌برد. عصر امام صادق (ع) یکی از طوفانی‌ترین ادوار تاریخ اسلام است که از یک سو اغتشاش‌ها و انقلاب‌های پیاپی گروه‌های مختلف، بویژه از طرف خونخواهان امام حسین (ع) رخ می‌داد، که انقلاب "ابو سلمه" در کوفه و "ابو مسلم" در خراسان و ایران از مهمترین آنها بوده است و از دیگر سو عصر آن حضرت، عصر برخورد مکتب‌ها و ایدئولوژی‌ها و عصر تضاد افکار فلسفی و کلامی مختلف بود، که از برخورد ملت‌های اسلام با مردم کشورهای فتح شده و نیز روابط مراکز اسلامی با دنیای خارج، به وجود آمده و در مسلمانان نیز شور و هیجانی برای فهمیدن و پژوهش پدید آورده بود.

چرا امام صادق (ع) را رئیس و موسس مذهب جعفری می‌گویند؟

در چنین شرایط دشواری که شیعه می‌رفت که نابود شود، یعنی اسلام راستین به رنگ خلفا درآید و به صورت اسلام بنی امیه‌ای یا بنی عباسی خودنمایی کند، امام دامن همت به کمر زد و به احیا و بازسازی معارف اسلامی پرداخت و مکتب علمی عظیمی به وجود آورد که محصول و بازده آن، چهار هزار شاگرد متخصص (همانند هشام، محمد بن مسلم و ...) در رشته‌های گوناگون

علوم بودند، و اینان در سراسر کشور پهناور اسلامی آن روز پخش شدند. هر یک از اینان از طرفی خود، بازگوکننده منطق امام که همان منطق اسلام است و پاسدار میراث دینی و علمی و نگهدارنده تشیع راستین بودند، و از طرف دیگر مدافع و مانع نفوذ افکار ضد اسلامی و ویرانگر در میان مسلمانان نیز بودند. تأسیس چنین مکتب فکری و این سان نوسازی و احیای تعلیمات اسلامی، سبب شد که امام صادق (ع) به عنوان رئیس مذهب جعفری (تشیع) مشهور گردد.

امام صادق(ع) و جنبش علمی

اختلافات سیاسی بین امویان و عباسیان و تقسیم شدن اسلام به فرقه‌های مختلف و ظهور عقاید مادی و نفوذ فلسفه یونان در کشورهای اسلامی، موجب پیدایش یک نهضت علمی گردید. نهضتی که پایه‌های آن بر حقایق مسلم استوار بود. به وجود آمدن چنین نهضت علمی در محیط آشفته و تاریک آن عصر، کار هر کسی نبود، فقط کسی شایسته این مقام بزرگ بود که مأموریت الهی داشته باشد و از جانب خداوند پشتیبانی شود، تا بتواند به نیروی الهام و پاکی نفس و تقوا وجود خود را به مبدأ غیب ارتباط دهد، حقایق علمی را از دریای بیکران علم الهی به دست آورد، و در دسترس استفاده گوه‌رشناسان حقیقت قرار دهد. تنها وجود گرمی حضرت صادق (ع) می‌توانست چنین مقامی داشته باشد، تنها امام صادق (ع) بود که با کناره‌گیری از سیاست و جنجال‌های سیاسی از آغاز امامت در نشر معارف اسلام و گسترش قوانین و احادیث راستین دین مبین و تبلیغ احکام و تعلیم و تربیت مسلمانان کمر همت بر میان بست. بنابراین زمان امام صادق (ع) در حقیقت عصر طلایی دانش و ترویج احکام و تربیت شاگردانی بود که هر یک مشعل نورانی علم را به گوشه و کنار بردند و در "خودشناسی" و "خداشناسی" مانند استاد بزرگ و امام بزرگوار خود در هدایت مردم کوشیدند. در همین دوران درخشان - در برابر فلسفه یونان - کلام و حکمت اسلامی رشد کرد و فلاسفه و حکمای بزرگی در اسلام پرورش یافتند. همزمان با نهضت علمی و پیشرفت دانش بوسیله امام صادق (ع) در مدینه، منصور خلیفه عباسی که از راه کینه و حسد، به فکر ایجاد مکتب دیگری افتاد که هم بتواند در برابر مکتب جعفری استقلال علمی داشته باشد و هم مردم را سرگرم نماید و از خوشه‌چینی از محضر امام (ع) بازدارد.

بقیع میزبان صادق آل محمد(ص) شد

حضرت امام صادق(علیه السلام) در بیست و پنجم شوال سال 148 هـ ق در حالی که 65 سال از عمر مبارک آن حضرت گذشته بود از دنیا رحلت فرمودند و از جهت اینکه عمر بیشتری نصیب ایشان شده است به "شیخ الائمه" شهرت دارند. وجود مطهر و مقدس آن امام همام در قبرستان بقیع در کنار پدر و جد و عموی خود امام مجتبی(ع) به خاک سپرده شد و بنابر روایتی پس از آزار و اذیت زیاد آن حضرت به وسیله عوامل منصور دوانیقی با سم به شهادت رسید.

برخی از منابع:

- 1- اعلام الوری: ج1 ص514. ارشاد: ج2 ص179. تاریخ الائمه: ص10. مسار الشیعه: ص30. توضیح المقاصد: ص9. بحارالانوار: ج95 ص194. العدد القویه: ص147. فیض العلام: ص222.
- 2- کافی: ج1 ص472.
- 3- مناقب: ج4 ص280.
- 4- منتهی الآمال: ج2 ص121.